

fonksiyonu verilmiş, diğer bölümü konferans ve film-slayt gösterilerine ayrılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kemal Soyer, "Amasya Hazeranlar Konağı ve Safranbolu Kaymakamlar Evi Restorasyonları", *Mimaride Türk Millî Üslubu Semineri*, İstanbul 1984, s. 141-151; Mehmet Tektaş, *Hazeranlar Konağı*, Amasya 1986; a.m.f., "Eski Amasya Evleri", *İlgi*, sy. 67, İstanbul 1991, s. 20-25.

MEHMET TEKTAŞ

HAZF

(bk. HAZİF).

HÂZİK

(حاذق)

(ö. 1177/1764)

Divan şairi.

Erzurum'da doğdu. Asıl adı Seyyid Mehmed, mahlası Hâzık olup ömrünün çoğunu Erzurum'da geçirdiği için daha ziyade Erzurumlu Hâzık diye tanınır. Erzurum Feyziye Medresesi müderrislerinden olan ve Kara Bekir lakabıyla tanınan babası Karabağ'dan gelip İspir'e yerleşmiş olmalı ki (Ziyâeddin Fahri, s. 46) kaynaklarda İspirli Ebûbekir Efendi adıyla anılmaktadır.

İlk eğitimini babasından alan Seyyid Mehmed, daha sonra İhlâsiye Medresesi müderrisi Müftü Ömer Efendi ve Kazâbâdî Ahmed Efendi gibi âlimlerden okudu. Tahsilini tamamladıktan sonra mülâzım oldu. Başta İbrâhim Paşa Medresesi ile Hatuniye Medresesi (Çifte Minareli Medrese) olmak üzere Erzurum'un çeşitli medreselerinde müderrislik yaptı. Erzurum'da elli yıl kadar ilim ve irfan hayatı içinde bulunan, çok iyi Farsça bilen ve klasik edebiyatla da meşgul olan Hâzık hocalığı süresince birçok öğrenci yetiştirdi. Peygamber soyundan geldiği için Erzurum nakîbüleşraflığı, ardından da 1170'te (1757) getirildiği Erzurum müftülüğü görevini ölümüne kadar sürdürdü. Bazı kaynaklarda Erzurumlu İbrâhim Hakkı'ya Farsça hocalığı yaptığı (*Osmanlı Müellifleri*, I, 280) veya İbrâhim Hakkı'nın onun Farsça hocası olduğu (Mehmed Nusret, s. 103) kaydedilmişse de İbrâhim Hakkı'nın mektuplarından aralarındaki ilişkinin bir dostluktan ibaret bulunduğu anlaşılmaktadır (İbrahimhakkıoğlu, s. 62). Vefat tarihi Esad ve Râmiz tezkirelerin-

de, *Kâfile-i Şuarâ*'da 1181 (1767), *Sicill-i Osmânî*'de 1188 (1774), hâlen Erzurum müzesinde bulunan kabir taşında ise 1176 (1763) olarak gösterilmiştir. Ancak İbrâhim Hakkı'nın şairin ölümü için söylediği, "Hakk'a yöneldi Hâzık Efendi" mısraının gösterdiği 1177 (1764) yılı daha doğru olmalıdır. Kabri bugün mevcut olmayan Erzincankapı Mezarlığı'nda idi.

Şiirlerinden İstanbul, Çıldır ve bugün Türkiye sınırları dışında kalan Ahıska'da (Gürcistan) bulunduğu, bilhassa İstanbul'u çok sevdiği anlaşılmaktadır. Divanının kasideler bölümünde mahallî şahsiyetler ve yapılar hakkında yazdıkları dikkat çekicidir. Bunlar arasında Erzurum Beylerbeyi Çetecizâde Abdullah Paşa, Erzurumlu Şeyhülislâm Feyzullah Efendizâde Mustafa Efendi, Beylerbeyi Mustafa Paşa, Erzurum'un imarında önemli hizmetleri bulunan Beylerbeyi Yazıcızâde İbrâhim Paşa, Çıldır valilerinden Ahmed ve Yûsuf paşalar hakkında şiirlerle saray olarak adlandırdığı Erzurum Vali Konağı, Ahıska ve Erzurum'daki cami, çeşme ve medreseler için tarih manzumeleri bulunmaktadır.

Kasidelerinde hemşehrîsi Nefî'nin, gazellerinde Nâbî'nin etkisi altında kalan Hâzık kasidelerinin birçoğunu Nefî'ye nazîre olarak yazmıştır. Bazı şiirlerinde Erzurum ve yöresinde kullanılan deyim ve tabirlere rastlanan Hâzık Efendi mahallî özellikleri koruyan bir divan şairi karakteri gösterir. Mânâyı ön planda tutmak şartıyla klasik mazmunları ustaca kullanmıştır. Tasavvufî aşkla beraber dünyevî aşk da şiirlerinin konusunu teşkil etmiştir.

Hâzık'ın şiirleri *Dîvân-ı Hâzık Efendi* adıyla, kendisi de bir şair olan Erzurum nakîbüleşrafı ve Ahmediye Medresesi müderrisi Abdürrezzâk İlmî Efendi tarafından bir araya getirilerek yayımlanmıştır (İstanbul 1318). Eserde seksen dört beyitlik bir mi'râciyye, bir na't, dört kaside, on üç tarih manzumesi, 211 gazel ve eksik birkaç manzume bulunmaktadır. Şiirlerinin tamamını ihtiva etmediği anlaşılan bu divanın birçok yazma nüshası vardır (Millet Ktp., Ali Emîrî, Manzum, nr. 89, 90, 91; Süleymaniye Ktp., Reşid Efendi, nr. 449-450, Esad Efendi, nr. 2621; Âtîf Efendi Ktp., nr. 2062, 2063; İÜ Ktp., TY, nr. 1731, 2854, 3432, 3452). Kaynaklar, Hâzık Efendi'nin *Ta'likât 'alâ Tefsîri'l-Beyzâvî* ve *Fetâvâ* adlı iki eserinden daha söz etmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şefkat, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 780, vr. 20^b-22^a; Esad Efendi, *Bağçe-i Safâendüz*, Süleymaniye Ktp., Yazma Başışlar, nr. 185; Râmiz, *Âdâb-ı Zurefâ*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 762, s. 61-62; Ârif Hikmet, *Tezkire*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Tarih, nr. 789, vr. 13^b-14^a; Murâdî, *Silkü'd-dürr*, IV, 16; Mehmed Tefvik, *Kâfile-i Şuarâ*, İstanbul 1290, s. 113; *Sicill-i Osmânî*, II, 96; *Osmanlı Müellifleri*, I, 280-281; Mehmed Nusret, *Tarihçe-i Erzurum*, İstanbul 1338, s. 103-104; Ziyâeddin Fahri [Fındıkoğlu], *Erzurum Şairleri*, İstanbul 1927, s. 39-46; TYDK, III, 806-809; Bilmen, *Tefsir Tarihi*, II, 546-549; Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 518; Konyalı, *Erzurum Tarihi*, s. 432-433; Mesih İbrahimhakkıoğlu, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*, İstanbul 1973, s. 62; *Büyük Türk Klasikleri*, VI, 375-376; Halûk İpekten v.dğr., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988, s. 203; "Hâzık Seyyid Mehmed Efendi", *TDEA*, IV, 191.

NACI OKÇU

HAZİF

(الحذف)

Bazı harfleri kullanmadan gerçekleştirilen söz sanatı.

Sözlükte "atmak, düşürmek, çıkarmak, bir şeyin bir tarafını kesip atmak" anlamlarına gelen *hazif* (*hazf*) kelimesi, bedî' ilminde belli harfleri kullanmadan söz söyleme sanatını ifade eder. *Hazif*, atılan harflerin noktalı veya noktasız olmasına, bitişik veya ayrı yazılmasına göre çeşitli kısımlara ayrılır. Meselâ bir cümlede yer alan kelimeler ya tamamen bitişik veya tamamen ayrı yazılan harflerden oluşur; bazan bu kelimelerin hepsi noktalı veya noktasız olur. Ayrıca cümleyi teşkil eden kelimelerin biri bitişik, diğeri ayrı yazılan harflerden; biri noktalı, diğeri noktasızlardan meydana gelir. Bu anlayış şiirde bir mısradaki noktalı, ötekinde noktasız harflerin yer alması şeklinde görüldüğü gibi, bazan da cümlenin veya beytin tamamı sadece üstten veya alttan noktalı olan harflerden oluşur. Bu arada bazı harflere hiç yer verilmeyebilir.

Başta Harîrî'nin *el-Makâmât*'ı olmak üzere, Hz. Peygamber'i öven "bedî'iyât" adı verilen kasidelerin şerhleriyle bazı belâgat kitaplarının bedî' bölümlerinde ve bedî' ilmine dair yazılan müstakil eserlerde *hazif* sanatı ve türleriyle ilgili bilgi ve örnekler bulunmaktadır. İbn Ma'sûm, *Envârü'r-rebî' bi-envâ'î'l-bedî'* adlı eserinde (IV, 176) *hazif* bir sanat olarak ilk ortaya koyan kişinin *Mi'yârü'n-nüzzâr* müellifi İzzeddin ez-Zencânî (ö. 655/1257 [?]) olduğunu söylüyorsa da Zencânî'den